

УДК 316.356.2:159.942:159.922.6
DOI 10.32999/ksu2312-3206/2019-3-17

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ЗАДОВОЛЕНОСТІ ШЛЮБОМ ОСІБ ПЕРІОДУ РАНЬОЇ ДОРОСЛОСТІ

Волошок Олена Вячеславівна,
кандидат психологічних наук, доцент,
викладач кафедри психології

Львівський національний університет імені Івана Франка

v.olena@meta.ua
ORCID 0000-0003-3378-9696

Мета статті полягає у теоретичному аналізі та емпіричному розкритті соціально-психологічних чинників задоволеності шлюбом. Задоволеність шлюбом безпосередньо впливає на стійкість подружнього союзу – низька задоволеність шлюбом за незначного впливу інших важливих факторів призводить до розпаду сім'ї.

Методики, використані у дослідженні, – це тест виявлення особливостей міжособистісного спілкування у шлюбі Ю. Альошиної, Л. Гозмана, Є. Дубовської, тест на виявлення типу гендерної ролі особистості Сандри Бем, тест задоволеності шлюбом Г. Бутенко, Т. Романова, В. Століна, методика виявлення уявлення подружжя про рольову структуру їх сім'ї Ю. Альошиної, Л. Гозмана, Є. Дубовської та анкета для виявлення віку, статі, подружнього стажу, наявності та кількості дітей, виду шлюбу. Групу дослідження становили 50 осіб періоду ранньої дорослості, які перебувають у шлюбі, з яких: 42 жінки і 8 чоловіків.

Результати дослідження показали, що є взаємозв'язок між особливостями спілкування у парі та їх задоволеністю шлюбом. До таких особливостей спілкування можна віднести: спільність у поглядах, легкість у спілкуванні, довіра, психотерапевтичність, взаєморозуміння та наявність загальних символів. Проте тип гендерної ролі не пов'язаний із задоволеністю стосунками. Було виявлено також обернений зв'язок між задоволеністю шлюбом та наявністю дітей. Тобто з появою дітей з'являються труднощі, які можуть знижувати суб'єктивну задоволеність подружніми стосунками. Крім того, виявлено обернений взаємозв'язок між стажем шлюбу та довірою у спілкуванні. Тобто за збільшення кількості спільно прожитих років зменшується рівень довіри до партнера у спілкуванні. Також було розкрито відмінності між особами з різним типом гендерної ролі за такими властивостями подружнього спілкування, як довіра та психотерапевтичність.

Висновками до статті можемо вважати те, що основними чинниками задоволеності шлюбом виступають особливості міжособистісного спілкування та наявність дітей у шлюбі. Опосередковано виявлено вплив стажу сімейного життя на довіру у подружньому спілкуванні.

Ключові слова: міжособистісне спілкування у шлюбі, гендерна роль, рольова структура сім'ї, стаж подружнього життя, стабільність шлюбу.

SOCIO-PSYCHOLOGICAL FACTORS OF MARRIAGE SATISFACTION OF PERSONS IN THE EARLY ADULTHOOD

Voloshok Olena Viacheslavivna,
Candidate of Psychological Sciences,
Associate Professor, Lecturer at the Department of Psychology
Ivan Franko National University of Lviv

v.olena@meta.ua
ORCID 0000-0003-3378-9696

The purpose of the paper is theoretical analysis and empirical disclosure of socio-psychological factors of marital satisfaction. Satisfaction in marriage directly affects the stability of the marital union – low satisfaction in marriage with the inadvertent influence of other significant factors leads to the expansion of the family.

The methods used in the study are a test of identifying the features of interpersonal communication in the marriage of Yu. Aleshina, L. Gozman, E. Dubovska, a test for identifying the gender role of personality Sandri Bem, a test of satisfaction in marriage G. Butenko, T. Romanov, V. Stolin, a method for identifying the spouses' representation of the role structure of their family Y. Aleshina, L. Gozman, E. Dubovskaya and a questionnaire for identifying age, sex, marital status, availability and number of children, type of marriage. The study group consisted of 50 early-adulthood married couples, of which 42 women and 8 men. The results of the study showed that there is a relationship between the characteristics of couples and their satisfaction with marriage. These features of communication include: community in sight, ease of communication, trust, psychotherapy,

understanding and the presence of common symbols. However, the gender role is not related to satisfaction relationships. An inverse relationship was found between marriage satisfaction and the presence of children. That is, with the advent of children there are difficulties that can reduce the subjective satisfaction of marital relationships. In addition, there is an inverse relationship between marriage experience and communication trust. That is, with the increase in the number of co-lived years, the level of trust in the partner in communication decreases. The differences between persons with different types of gender roles on the properties of marital communication, such as: trust and psychotherapy, were also disclosed. The conclusions of this article can be considered that the main factors of marital satisfaction are the peculiarities of interpersonal communication and the presence of children in marriage. The impact of family life experience on the trust in marital communication is indirectly identified.

Key words: *interpersonal communication in marriage, gender role, role structure of the family, experience of marital life, stability of marriage.*

Вступ

За даними державної служби статистики України, 2016 року було зареєстровано понад 229 тисяч шлюбів і майже 130 тисяч розлучень. Тобто кожна 2–3 шлюбна пара розпадається. На думку Людмили Слюсар, провідного наукового співробітника Інституту демографії та соціологічних досліджень ім. М.В. Птухи НАНУ, в нашій країні досить високий рівень розлучуваності. Такий стан сформувався ще в 70-ті роки, за часів Радянського Союзу. Дана традиція нестійкості шлюбів зберігається – у нас легко йдуть на укладання шлюбу, але і шлюб потім легко розпадається. Останніми роками намітилася тенденція скорочення числа розлучень. Але вона не чітко виражена. Найбільше розлучень з маленькою тривалістю шлюбів – до 4 років (Слюсар, 2018).

Під стабільністю шлюбу і сім'ї розуміються такі їх особливості, що забезпечують задоволеність людини від перебування в цих соціальних інститутах, створюючи умови для особистого щастя, особистого зростання кожного з її членів (Бондарчук, 2001). Своєю чергою задоволеність шлюбом безпосередньо впливає на стійкість подружнього союзу – низька задоволеність шлюбом за незначного впливу інших важливих факторів призводить до розпаду сім'ї. Отже, виявлення чинників задоволеності шлюбом є актуальною проблемою, вирішення якої буде сприяти попередженню появи розлучень під час проведення відповідної консультативної та просвітницької роботи серед наречених та подружніх пар.

1. Теоретичне обґрунтування проблеми

А.В. Шавлов вважає, що задоволеність шлюбом є суб'єктивним сприйняттям шлюбними партнерами, крізь призму соціокультурних норм, ефективності функціонування сім'ї в плані задоволення їх індивідуальних потреб (Шавлов, 1995). На думку В.А. Сисенко, задоволеність сімейним життям включає в себе міру задоволення всіх потреб особистості (Сисенко, 1983).

О.Е. Бакланова зазначає, що важливим складником поняття задоволеності шлюбом

є узгодженість рольових уявлень подружжя (або рольова узгодженість), яка розглядається в психології як емоційно-оцінковий параметр якості шлюбу (Бакланова, 2012). Рольова узгодженість у шлюбі формулюється як міра відповідності рольових очікувань одного з подружжя і домагань його партнера в значущих сферах шлюбу, таких як побутова організація сім'ї, батьківська і емоційно-психологічна функції подружжя, їх соціальна активність і зовнішня привабливість, які не тільки характеризують сімейні взаємини з точки зору задоволеності шлюбом і рівня конфліктності в парі, але і виступають фактором розвитку шлюбно-сімейних відносин (Антонюк, 1993).

Суб'єктивна задоволеність шлюбом, будучи емоційно-оцінковим ставленням кожного з подружжя до сім'ї, далеко не завжди відповідає об'єктивному рівню ефективності її функціонування. Переживання незадоволеності шлюбом – наслідок різкої розбіжності між реальним життям сім'ї і очікуваннями індивіда, а також результат надмірно завищених очікувань стосовно шлюбу і партнера. Суб'єктивна задоволеність шлюбом може бути повною, коли подружжя повністю влаштовує наявна модель сімейного життя, і відсутнє бажання щось змінювати, і частковою, коли є спрямованість на зміну певних аспектів сімейної ситуації. Задоволеність шлюбом відіграє значну роль у підтриманні стабільності сім'ї, сприятливого емоційного фону всередині сім'ї, впливає на побудову батьківсько-дитячих відносин (Сьоміна, 2012).

Т.А. Гурко виділяє чотири групи чинників задоволеності шлюбом. Перша група – це соціально-демографічні та економічні характеристики сім'ї (величина сукупного сімейного доходу, вік подружжя, кількість дітей у сім'ї). До другої групи належать характеристики позасімейної сфери життєдіяльності подружжя – професійна сфера, взаємини подружжя з найближчим соціальним оточенням. Третя група – це сукупність установок та поведінки подружжя в основних сферах сімейної життєдіяльності –

розподіл господарсько-побутових обов'язків і збіг установок у цій сфері сімейного життя, організація дозвілля. І четверта група – це характеристики взаємин між партнерами у подружжі – емоційно-моральні цінності (почуття любові і поваги до партнера, спільні погляди та інтереси, подружня вірність) (Гурко, 1987).

У своїй моделі якості шлюбу Р. Левіс та Дж. Спеніер виділяють три великі групи чинників задоволеності шлюбом: дошлюбні, соціальні та економічні, особистісні та внутрішньоподружні (Левіс, Спаніер, 1971). До внутрішньоподружних чинників ми можемо віднести явище зв'язку між стадією життєвого циклу сім'ї і задоволеністю шлюбом: мінімальна задоволеність шлюбом спостерігається у сім'ях з дітьми немовлячого віку, максимальна – до народження дітей. Суб'єктивна задоволеність шлюбом знижується у перехідні періоди життєвого циклу сім'ї і в сім'ях з маленькими дітьми. За Ю.Є. Альшиною, задоволеність шлюбом залежить від стажу сімейного життя: крива цієї залежності має U-подібну форму. Спочатку, протягом перших двох десятиліть існування сім'ї, задоволеність шлюбом поступово знижується, досягаючи свого мінімального значення в парах зі стажом сімейного життя від 12 до 18 років, а потім зростає, але вже більш різко (Альшино, 1987).

У нашому дослідженні ми вирішили зупинитись як на соціальних чинниках, так і на психологічних, зокрема, на особливостях взаємин між шлюбними партнерами. Отже, *об'єктом* дослідження виступає задоволеність шлюбом, а *предметом* – гендерна роль особистості, особливості подружнього спілкування та розподіл ролей як імовірні чинники задоволеності шлюбом.

Метою дослідження було теоретично проаналізувати та емпірично розкрити соціально-психологічні чинники задоволеності шлюбом. *Гіпотези дослідження*: 1. Припускаємо наявність взаємозв'язку між типом гендерної ролі, особливостями подружнього спілкування і задоволеністю шлюбом досліджуваних; 2. Припускаємо наявність відмінностей в особливостях подружнього спілкування у осіб з різним типом гендерної ролі. 3. Припускаємо, що особи з рівноправним розподілом ролей будуть більше задоволені шлюбом.

2. Методологія та методи

Групою дослідження виступили 50 осіб періоду ранньої дорослості, які перебувають у шлюбі, з яких: 42 жінки і 8 чоловіків, 42 осіб перебувають в офіційному шлюбі та 8-ро у громадянському. 4 особи – бездітні та 46 осіб мають дітей, з яких: 23 особи

мають 1 дитину і 23 особи – по 2-є дітей. Подружній стаж досліджуваних – від 1 до 20 років спільного життя: 27 осіб зі стажем до 9 років та 23 особи зі стажем від 10 до 20 років. Специфікою більшості опитаних жінок є перебування у відпустці по догляду за дитиною.

Вибір супутника життя і створення сім'ї – один з важливих аспектів соціальної ситуації розвитку в ранній дорослості. Незважаючи на сенситивність ранньої дорослості для створення сім'ї і всі сприятливі чинники даного періоду, завдання вибору партнера досить часто вирішується невдало... Багато сімей, які створювалися в молодому віці, розпадаються в період зрілості, а інші сім'ї, незважаючи на взаємну незадоволеність подружнім життям, зберігаються до кінця життя. Наведені факти свідчать про надзвичайну актуальність даної проблеми (Павелків, 2015).

Методики, використані у дослідженні: тест «Виявлення особливостей міжособистісного спілкування у шлюбі» (Ю. Альшиної, Л. Гозмана, Є. Дубовської), тест «Виявлення типу гендерної ролі особистості «Наскільки Ви універсальні?»» (Сандри Бем), тест «Задоволеності шлюбом» (Г. Бутенко, Т. Романова, В. Століна), методика «Виявлення уявлення подружжя про рольову структуру їх сім'ї» (Ю. Альшиної, Л. Гозмана, Є. Дубовської) та анкета для виявлення віку, статі, подружнього стажу, наявності та кількості дітей, виду шлюбу (офіційний чи громадянський).

3. Результати та дискусії

Результати кореляційного аналізу засвідчили, що найтісніше задоволеність шлюбом пов'язана з властивостями міжособистісного спілкування у парі (див. рис.1). Зокрема, спостерігається прямий зв'язок між задоволеністю шлюбом та такими рисами подружнього спілкування, як спільність у поглядах ($r = 0,70$), легкість у спілкуванні ($r = 0,66$), довіра ($r = 0,62$), психотерапевтичність ($r = 0,58$), взаєморозуміння ($r = 0,54$) та наявність загальних символів ($r = 0,45$). Обернений зв'язок виявився між задоволеністю шлюбом та наявністю дітей ($r = -0,28$). Хоча цей взаємозв'язок не є дуже вираженим, проте він підтверджує результат дослідження, яке було проведене раніше російським науковцем Ю.Є. Альшиною про зв'язок між стадією життєвого циклу сім'ї і задоволеністю шлюбом. Крім того, багато розлучень припадає як раз на етап молодого сім'ї зі стажем до 9 років. На перше десятиріччя шлюбного життя припадає приблизно 65% шлюбів, які зруйнувались, тобто 2/3 всіх розлучень (Сисенко, 1983). Українська до-

слідниця Л.М. Лисенко проводила дослідження задоволеності шлюбом на різних етапах життєвого циклу сім'ї і прийшла до висновку, що найбільша задоволеність стосунками спостерігається у осіб з сімейним стажем до 4 років, а найменша у пар від 5 до 9 років спільного життя. На її думку, саме на цьому етапі подружжя стикається з сімейними проблемами, кризами, зменшенням романтичності та падінням емоційного рівня відносин у парі (Лисенко, 2018). Тобто її висновки з дослідження підтверджують думку інших науковців з даної проблематики. Якщо врахувати, що до 3 років спільного життя молода пара адаптується один до одного та до сімейного життя загалом, рівень емоційної близькості у них є ще досить високим, а дітей переважно ще не має, то зрозуміло, що і задоволеність стосунками теж буде високою порівняно з іншими періодами сімейного життя.

Цікавими виявились результати кореляційного аналізу за параметром «стаж подружнього життя». У результаті дослідження були виявлені прямі взаємозв'язки між стажем шлюбу та віком ($r = 0,80$), кількістю ($r = 0,50$) і наявністю дітей ($r = 0,36$), що є цілком закономірним.

Інші українські дослідники виявили, що найвищий рівень задоволення шлюбом спостерігається у перші роки сімейного життя (подружній стаж до 5 років – 100%), а для пар, які перебувають у шлюбі від 5 до 15 років, властивий високий (60%) або низький (40%) рівень задоволеності шлюбом. Крім того, найбільш конфліктними сферами для

пар з середнім сімейним стажем виявились питання, пов'язані з вихованням дітей, незгодженістю щодо грошей та порушенням рольових очікувань (Котлова, Саух, 2019). Отже, дані цього дослідження в основному узгоджуються з попередніми, а також з результатами нашого дослідження. Труднощі, пов'язані з наявністю та вихованням дітей, негативно впливають на задоволеність шлюбом. Якщо подружжя було неготовим до народження дитини, або мотивом вступу у шлюб був обов'язок через вагітність партнерки, то така ситуація ймовірніше за все призведе до дисфункційності сім'ї і буде негативно впливати на задоволеність шлюбом. Також вказані дослідники виявили сильний прямий взаємозв'язок між задоволеністю шлюбом жінок та емоційно-психотерапевтичною цінністю. Тобто чим більше узгоджується уявлення жінки про шлюб як джерело емоційної підтримки з реальними діями від партнера, тим більше вона буде задоволеною подружніми стосунками (Котлова, Саух, 2019).

Окрім того, виявлено обернений взаємозв'язок між стажем шлюбу та довірою у спілкуванні ($r = -0,28$) та прямий зв'язок із андрогінністю ($r = 0,32$). Тобто за збільшення кількості спільно прожитих років зменшується рівень довіри до партнера у спілкуванні, проте зростає рівень андрогінності, який відповідає за наявність у високому ступені як жіночих, так і чоловічих рис особистості.

У результаті порівняльного аналізу за критеріями «Стаж шлюбу», «Кількість дітей»

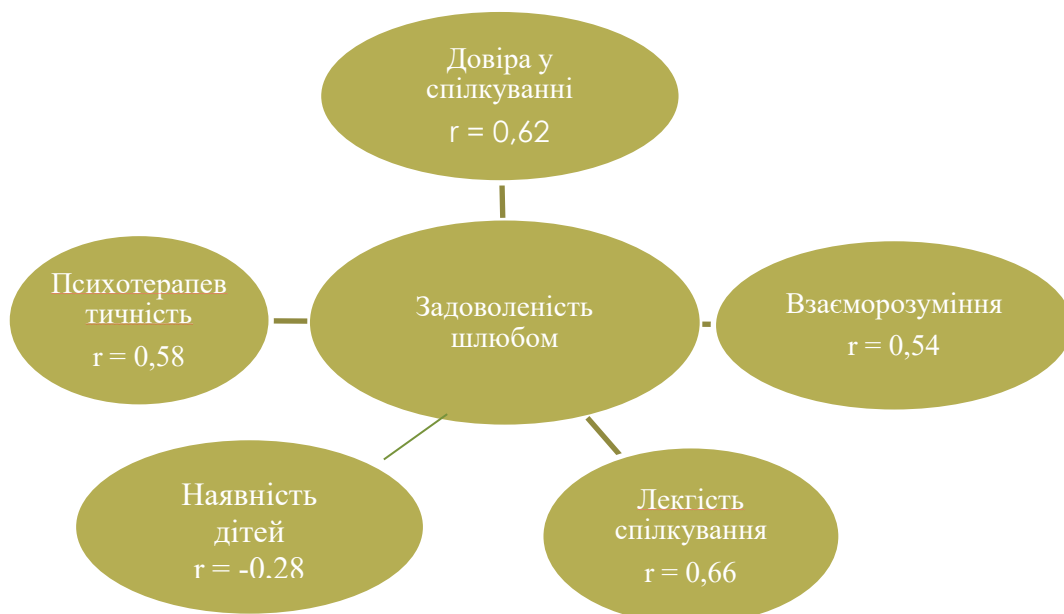

Рис. 1. Кореляційні зв'язки між шкалою «Задовolenість шлюбом» методики Г. Бутенко, Т. Романова, В. Століна та шкалами тесту «Особливості міжособистісного спілкування у шлюбі» Ю. Альошиної, Л. Гозмана, Є. Дубовської

та «Розподіл ролей», на жаль, не було виявлено статистично значущих відмінностей. Імовірно, це пояснюється незначною кількістю респондентів або щирістю відповідей досліджуваних. Проте були виявлені істотні відмінності в особливостях міжособистісного спілкування шлюбних партнерів за критерієм «Тип гендерної ролі». За допомогою дисперсійного аналізу та тесту Шеффе були виявлені відмінності між трьома групами досліджуваних за такими шкалами методики Ю. Альшиної, Л. Гозмана, Є. Дубовської, як довіра та психотерапевтичність. Найвищі показники серед трьох груп досліджуваних (маскулінні, фемінні та андрогінні особи) було виявлено у фемінних досліджуваних як за довірою у спілкуванні, так і психотерапевтичністю, а найнижчі – у маскулінних (див. рис. 2).

Такі результати свідчать про те, що фемінні особи незалежно від статі схильні більше довіряти своєму партнеру у процесі спілкування, а також виявляти йому емоційну підтримку та співпереживання. Такі риси сприяють позитивному емоційному клімату у шлюбі та налагодженню стосунків у разі конфліктних ситуацій, що своєю чергою зміцнює подружній союз. У маскулінних осіб недостатньо виражені ці властивості, що може навпаки ускладнювати процес спілкування між шлюбними партнерами.

Для більш глибокого аналізу результатів дослідження та отримання факторної структури результатів був застосований факторний аналіз з використанням методу головних компонент (обертання Varimax). Рішення про кількість факторів приймалося за допомогою критерію «кам'яного осипу», в результаті якого було виділено 5 факторів, які пояснюють 61,9% сукупної дисперсії даних. Перший фактор включив змінні: задоволеність шлюбом (0,79), довіра у спіл-

куванні (0,74), довіра у спілкуванні (0,56), взаєморозуміння між партнерами (0,73), взаєморозуміння між партнерами (0,76), спільність у поглядах (0,80), загальні символи (0,59), легкість спілкування (0,81) та психотерапевтичність (0,86). Перший фактор пояснює 21,1% дисперсії. Дані характеристики можна об'єднати назвою «Особливості спілкування осіб, задоволених шлюбом». Особам, які задоволені шлюбом, властиві такі риси у міжособистісному спілкуванні, як довіра до партнера, здатність до взаєморозуміння, спільність у поглядах, загальні символи, легкість у спілкуванні та психотерапевтичність, тобто готовність емоційно підтримати один одного.

Другий фактор включив змінні: статус шлюбу (-0,69), наявність (0,88) та кількість дітей (0,66), виховання дітей (0,66), фемінність (0,57). Другий фактор пояснює 13,4% дисперсії. Дані характеристики можна об'єднати назвою «Ставлення до дітей у фемінних осіб у різних видах шлюбу». Тобто для фемінних осіб є властивим бажання мати дітей та займатись їх вихованням. При цьому вид (статус) шлюбу – офіційний чи громадянський – не має значення.

Третій фактор включив змінні: маскулінність (0,85), андрогінність (0,86), гендерна роль (-0,94). Третій фактор пояснює 10,6% дисперсії. Дані характеристики можна об'єднати назвою «Типи гендерних ролей». Тобто досліджувані особи, які є маскулінними, мають спільні риси з андрогінними особами. Наприклад, певні вольові риси характеру – наполегливість, витримка, цілеспрямованість, мужність.

Четвертий фактор включив змінні: стать (0,48), розподіл ролей (0,76), емоційний клімат (-0,46), роль матеріального забезпечення (-0,58), роль господаря / господині (-0,74). Четвертий фактор пояснює

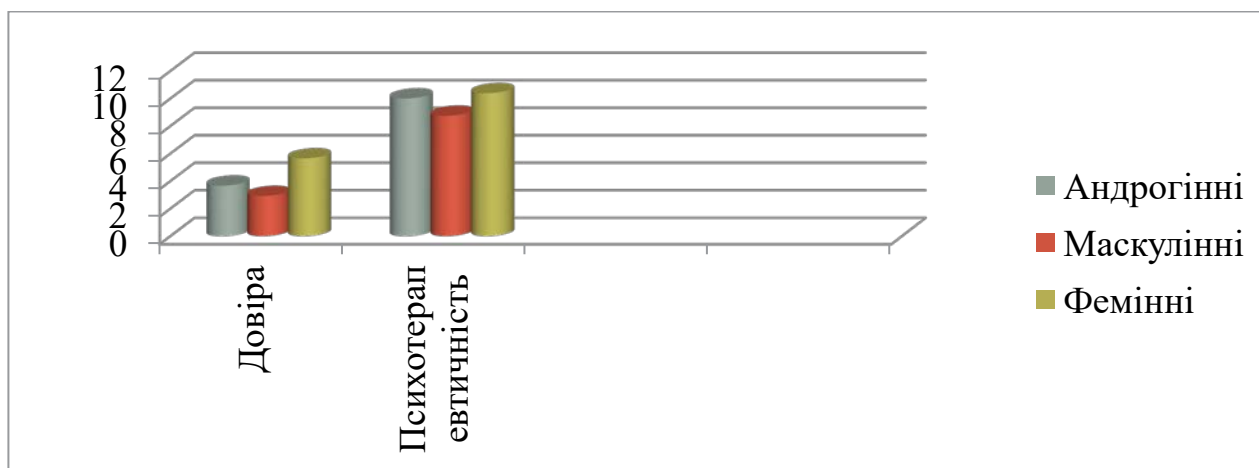

Рис. 2. Результати порівняльного аналізу осіб з різними гендерними ролями за двома параметрами міжособистісного спілкування у шлюбі

9% дисперсії. Дані характеристики можна об'єднати під назвою «Особливість розподілу ролей за статтю». Тобто якщо розподіл ролей у шлюбі відбувається за статевою ознакою, то такі ролі, як емоційна підтримка, матеріальне забезпечення та господарювання, здійснюються на нижчому рівні, ніж у випадку розподілу ролей за іншим критерієм, наприклад можливостями та здібностями шлюбного партнера.

П'ятий фактор включив змінні: вік (0,87), стаж (0,83), роль сексуального партнера (-0,47). П'ятий фактор пояснює 6,1% дисперсії. Дані характеристики можна об'єднати під назвою «Сексуальна роль партнерів з великим стажем». Тобто зі зростанням віку досліджуваних та їх подружнього стажу знижується можливість виконання ролі сексуального партнера, що зумовлено віковими фізіологічними змінами і є цілком закономірним процесом.

Отже, факторний аналіз виявив взаємозв'язки, які частково узгоджуються з результатами кореляційного аналізу. Це стосується прямих взаємозв'язків між задоволеністю шлюбом та особливостями міжособистісного спілкування у шлюбі, що підкреслює важливість останніх для гармонійної взаємодії у парі. Крім того, було виявлено нові залежності, які пов'язані з типом гендерної ролі та розподілом ролей у шлюбі.

Висновки

Отже, за результатами кореляційного та багатоваріантного аналізу, перша гіпотеза підтвердилась частково: є взаємозв'язок між особливостями спілкування у парі та їх задоволеністю шлюбом. Проте тип гендерної ролі не пов'язаний із задоволеністю стосунками. Друга гіпотеза підтвердилась частково за результатами порівняльного аналізу: спостерігаються відмінності між особами з різним типом гендерної ролі за двома властивостями подружнього спілкування – довірою та психотерапевтичністю. Третя гіпотеза не підтвердилась. Не було відмічено відмінностей у задоволеності шлюбом осіб, які переважно одноосібно виконують сімейні ролі, та тими особами, які спільно з партнером виконують сімейні функції.

На перспективу плануємо збільшити кількість чоловіків для групи досліджуваних та осіб, які проживають у громадянському шлюбі з метою виявлення відмінностей за статтю та за типом шлюбу. Цікавим було б у майбутньому досліджувати розподіл влади та ролей у альтернативних типах шлюбу та задоволеність партнерів подружніми стосунками.

Наукова цінність даного дослідження полягає у розкритті соціально-психологічних чинників задоволеності шлюбом у молодих сім'ях (до 9 років спільного життя) та сім'ях з середнім стажем (від 10 до 20 років). Власне, саме на даних етапах життєвого циклу сім'ї спостерігається найбільша кількість розлучень, оскільки не кожна пара легко проходить випробовування, пов'язані з народженням дітей, появою нових соціальних ролей та сімейних обов'язків, охолодженням в емоційних стосунках у подружжі. У нашому дослідженні ми з'ясували роль сімейного спілкування, гендерну ідентичність особистості та їх вплив на задоволеність шлюбом. Практичне значення проведеного дослідження полягає у тому, що сімейні консультанти, які працюють з нареченими та молодими сім'ями, можуть надавати психологічну допомогу останнім, спираючись на виявлені закономірності. Так, зокрема, в процесі консультування варто наголошувати на таких важливих аспектах сімейного спілкування, які пов'язані із задоволеністю шлюбом, як довіра у стосунках, взаєморозуміння, легкість у спілкуванні, спільність поглядів та вміння надавати емоційну підтримку один одному. Маскулінним особам більше ніж фемінним варто звертати увагу на поглиблення, розвиток довіри та психотерапевтичності у сімейному спілкуванні. Фемінним особам важливо досягати балансу між батьківсько-виховною сферою та подружніми стосунками. Крім того, важливо, щоб подружня пара була готова до народження дітей для ефективного виконання батьківських ролей, допомоги один одному та мала час, який шлюбні партнери можуть провести без дітей, зберігаючи таким чином емоційну та фізичну близькість у міжособистісних стосунках.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Антонюк Е.В. Становление ролевой структуры молодой семьи и ее восприятие супругами: психологическое исследование. *Вестник Моск. ун-та. Психология*. Сер.14. 1993. № 4. С. 25–34.
2. Бакланова О.Э. Согласованность ролевых представлений супругов. *Вопросы психологии*. 2012. № 1. С. 63–74.
3. Бондарчук О.І. Психологія сім'ї. Київ : МАУП, 2001. 96 с.
4. Гурко Т.А. Удовлетворенность браком как показатель супружеских отношений. *Семья и социальная структура*. Москва, 1987. С. 54–60.
5. Котлова Л.О., Саух І.Д. Психологічні чинники задоволеності шлюбом на різних етапах подружнього життя. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»*. 2019. Випуск 1. С. 223–228.

6. Лисенко Л.М. Психологічні чинники задоволеності стосунками в подружніх парах. *Теорія і практика сучасної психології*. Запоріжжя, 2018. № 5. С. 73–77.
7. Павелків Р.В. Вікова психологія : підручник. Київ : Кондор, 2015. 469 с.
8. Семіна Е.Ю., Мороз Т.С. Взаимосвязь удовлетворенности браком и работой супружеских пар. URL: <https://scienceforum.ru/2012/article/2012003324> (дата звернення: 05.06.2019).
9. Соціологія кохання: як українці одружуються і чому розлучаються URL: <https://ukr.segodnya.ua/ukraine/sociologiya-lyubvi-kak-ukraincy-zaklyuchayut-braki-i-pochemu-razvodyatsya-1113755.html> (дата звернення: 05.06.2019).
10. Сысенко В.А. Супружеские конфликты. Москва : Финансы и статистка, 1983. 175 с.
11. Шавлов А.В. Факторы удовлетворенности браком в семье кадрового военного в России : дис. канд. социол. наук : 22.00.04. Москва, 1996. 200 с.
12. Lewis R., Spanier G. The rising about the quality and stability of marriage. *Contemporary theories about the family*. New York, 1971. P. 105–113.

REFERENCES:

1. Antonjuk E.V. (1993). Stanovlenie rolevoj struktury molodoy sem'i i ee vospriyatие suprugami: Psikhologicheskoe issledovanie [The formation of the role structure of a young family and its perception by spouses: Psychological research]. *Vestnik Mosk. un-ta. Psikhologija – Moscow University Bulletin. Psychology*, Ser.14., 4, 25–34 [in Russian].
2. Baklanova O.Je. (2012) Soglasovannost' rolevyh predstavlenij suprugov [The consistency of the role representations of the spouses]. *Voprosy psikhologii – Psychology issues*, 1, 63–74 [in Russian].
3. Bondarchuk O.I. (2001). *Psyhologhiia simi [Psychology of the family]*. Kyiv : MAUP. 96 s [in Ukrainian].
4. Gurko T.A. (1987). Udovletvorennost' brakom kak pokazatel' supruzheskikh otnoshenij [Satisfaction in marriage as an indicator of marital relations]. *Sem'ja i social'naja struktura [Family and social structure]*, 54–60 [in Russian].
5. Kotlova L.O., Saukh I.D. (2019) Psykholohichni chynnyky zadovolenosti shliubom nariznykh etapakh podruzhnogo zhyttia [Psychological factors of marital satisfaction at different stages of married life]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Seriiia "Psyhologhichni nauky" [Scientific Herald of Kherson State University. Series "Psychological Sciences"]*, 1, 223–228 [in Ukrainian].
6. Lysenko L.M. (2018) Psykholohichni chynnyky zadovolenosti stosunkamy v podruzhnih parah [Psychological factors of satisfaction with relationships in married couples]. *Teoriia i praktyka suchasnoi psyhologhii [Theory and practice of modern psychology]*, 5, 73-77 [in Ukrainian].
7. Pavelkiv R.V. (2015). *Vikova psyhologhiia: pidruchnyk [Age psychology: textbook]*. Kiev : Kondor. 469 s [in Ukrainian].
8. Semina E.Ju., Moroz T.S. Vzaimosvjaz' udovletvorennosti brakom i rabotoj supruzheskikh par [The relationship of satisfaction with marriage and work of married couples]. *scienceforum.ru*. Retrieved from: <https://scienceforum.ru/2012/article/2012003324> [in Russian].
9. Sotsiolohiia kokhannia: yak ukraintsi odruzhuitsia i chomu rozluchaiutsia [Sociology of love: how Ukrainians are married and why they divorce]. *ukr.segodnya.ua*. Retrieved from: <https://ukr.segodnya.ua/ukraine/sociologiya-lyubvi-kak-ukraincy-zaklyuchayut-braki-i-pochemu-razvodyatsya-1113755.html> [in Ukrainian].
10. Sysenko V.A. (1983). *Supruzheskie konflikty [Marital Conflicts]*. Moscow : Finansy i statistka. 175 s. [in Russian].
11. Shavlov A.V. (1996). *Faktory udovletvorennosti brakom v sem'e kadrovogo voennogo v Rossii [Factors of satisfaction of marriage in the family of military personnel in Russia]*. Moscow, 200 s. [in Russian].
12. Lewis R., Spanier G. The rising about the quality and stability of marriage. *Contemporary theories about the family*. N.Y., 1971. P. 105–113.

*Стаття надійшла до редакції 03.06.2019.
The article was received 03 June 2019.*